

Monimuotoinen sisustaminen – tekijöitä, tapoja ja vaikuttajia

Kodin taidetekstiilit – trendejä ja tekijöitä, FK Kaarina Peltonen

Suomalainen tekstiilitaide sai alkunsa kansallisuusaatteen innoittamasta ”suomalaisesta tyylistä”, jonka luomisessa 1879 perustetulla Suomen Käsityön Ystävät -yhdistyksellä oli keskeinen rooli. Lähinnä vaatteista kopioituja kirjontamalleja sovellettiin uudenlaisiin käyttötarkoituksiin. Oivallettiin kuitenkin pian, että piti myös luoda uutta, mikä johti pyrkimykseen saada kilpailujen avulla taiteilijat ja arkkitehdit kiinnostumaan suunnittelusta. Pariisin maailmannäyttelypaviljongin Iris-huoneesta 1900 alkoi uusi taiteellisesti ja suomalaisuuden rajoista vapaampi tyyli, joka heijasti ajankohdan ulkomaisia tavoitteita ja uusia tyyliyrkimyksiä. Akseli Gallen-Kallelan ryijyt, matot, verhot ja tuolinpäälliset loivat sisustusihanteen, jossa tekstiilit olivat tärkeä yhtenäisyyttä luova tekijä.

Arts & Crafts -liikkeen painottama kokonaistaideteosajatus sai konkreettisen muodon taiteilijoiden ateljeekodeissa ja huviloissa toteutuen täydellisimmin arkkitehtien Gesellius, Lindgren ja Saarinen suunnittelemassa Suur-Merijoen kartanossa.

1900-luvun alussa suuri joukko arkkitehtejä ja taiteilijoita toimi Suomen Käsityön Ystävien piirissä suunnittelijoina ja neuvonantajina. Ryijykilpailuja alettiin järjestää säännöllisesti vuodesta 1904.

Vuosina 1880-1920 kolmannes kilpailuissa palkituista oli miehiä, mutta harrastelijat jäivät pois alan ammatillistuesssa. Tekstiilitaiteilijoiden ammattikunta alkoi syntyä 1920-luvulla, jolloin käynnistyi alan korkeampi koulutus. Kudonnan taidosta tuli eräänlainen vaatimus tekstiilitaiteessa. Modernismi eri muodoissaan omaksuttiin varhain suomalaiseen tekstiilitaiteeseen, joka sai runsaasti kansainvälisiä palkintoja. Ryijystä tuli keskeisimpiä elementtejä sisustuksissa, ja 1930-luvulla ryijy syrjäytti muut tekstiilit. Aikakauden tärkein vaikuttaja Arttu Brummer oli ryijytaiteen ja käsityön kannattaja. Alvar Aalto puolestaan puhui kirjoituksissaan kansainvälisyyden, demokratian ja teollisuustuotannon puolesta.

Sotavuosien ja pulakauden vaikutuksesta syntyi innovatiivisia ratkaisuja korvikemateriaaleista. Järkevän minimin vaatimus tuotti uutta muotoilua, ja puristisesta modernismista tuli vallitseva suuntaus niin arkkitehtuurissa kuin taideteollisuudessa.

Ryijy nousi uuteen kukoistukseen 1950-luvulla. Syntyi ryijyen tekemisen muoti. Taiteilijat suunnittelivat malleja, jotka toteutettiin joko kutomalla tai ompelemalla. Ryijyjä alettiin valmistaa puoliteollisesti. Myös tākänät ja raanut olivat suosittuja seinävaatteita.

Kuvakudostekniikasta on tullut tärkeä itseilmaisun väline, joka myös seuraa taidevirtauksia. Lähtökohtana kuvakudosten toteutuksessa ovat kuitenkin tekstiilimateriaalit ja erilaiset sidosvaihtelut.

Painokankaat nousivat 1960-luvulla perinteisten tekstiilien rinnalle verhokankaina, sängynpeiteinä ja jopa taideteoksina. Pitkä kasvukausi päättyi 1970-luvulla öljykriisiin ja EEC:n kanssa solmittuun tullisopimukseen, joka toi markkinoille halpaa tuontitavaraa ja johti taideteollisen tuotannon supistamiseen. Suunnittelijat perustivat omia työpajoja ja kangaspainoja. Tekstiiliteollisuuden hiipuessa nousi tekstiilitaide uuteen kukoistukseen 1980-luvulla. Tekstiilistä syntyi kolmiulotteisia veistoksellisia reliefejä tai tilanjakajia.

Postmodernismi 1980-luvulla mursi funktionalismin periaatteet ja tyyli-ilmailusta tuli jälleen sallittua.

Presidentin virka-asunto Mäntyniemi on nykyaikainen kokonaistaideteos, jonka visuaalisena virikkeenä on yhteys ympäröivään luontoon, ja joka jatkaa 1900-luvun alun huviloiden perinnettä.